

Пятничук Т. Обоснование модели формирования профессиональной компетентности будущих отделочников строительных.

В статье обосновывается моделирование педагогического процесса формирования профессиональной компетентности будущих отделочников строительных. Модель рассматривается как совокупность закономерных, функционально связанных компонентов, составляющих целостную систему: целевая (определяет социальный заказ), содержательная (включает знания, умения, умения и навыки), организационная (формы, методы, организационно-педагогические условия), функциональная (определяет функции), результативная (определяет критерии и уровни сформированности) и обеспечивает возможность четко представить педагогический процесс формирования профессиональной компетентности.

Ключевые слова: модель, профессиональная компетентность, составляющие модели, организационно-педагогические условия, критерии и уровни сформированности.

Piatnychuk T. Ground of model of forming of professional competence of future building.

The design of pedagogical process of forming of professional competence of future отделочников building is grounded in the article. A model is examined as totality of appropriate, functionally constrained components making the integral system : having (determines a social order) a special purpose, rich (includes knowledge, abilities, abilities and skills) in content, organizational (forms, methods, organizationally-pedagogical terms), functional (determines functions), effective (determines criteria and levels of formed) and provides possibility clearly to present the pedagogical process of forming of professional competence.

Keywords: model, professional competence, making models, organizationally-pedagogical terms, criteria and levels of formed.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор П. Г. Лузан

УДК 378.091.2:005.336.2-057.875

Савельєв М. Г.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО КОМПЛЕКСУ «КОЛЕДЖ-УНІВЕРСИТЕТ»

Постановка наукової проблеми. Вхідження України до європейського освітнього простору супроводжується змінами у педагогічній теорії та освітній практиці. У першу чергу, це стосується вищої школи, яка має забезпечити якісну підготовку майбутніх педагогічних кадрів. Реалії сьогодення висувають нові вимоги не тільки до освітньої системи та навчальної діяльності, але й до самого вчителя. Концентрованим виразом цих вимог є інноваційність – тип життєдіяльності майбутнього фахівця, що має прийти на зміну інертності, пасивності та консерватизму і проявлятися у постійному бажанні натхненно працювати за обраною професією, знаходити індивідуальний підхід до кожної дитини, підвищувати ефективність навчально-виховного процесу.

Специфіка роботи вимагає постійного самовдосконалення та творчого натхнення. Сучасний студент, майбутній вчитель повинен шукати нові підходи до організації процесу навчання, використовувати різні нововведення, що досліджує педагогічна інноватика – нова окрема галузь педагогіки.

Поряд з тим, зазначимо, що проблема використання педагогічних інновацій у вищих навчальних закладах (ВНЗ) досліджена недостатньо. Йдеться про неперервну освіту, можливість вибору в навчанні, співробітництво викладачів і студентів, застосування новітніх технологій, створення інноваційної системи навчання у ВНЗ тощо. Орієнтація України на європейські освітні стандарти сприяє зміні структури та змісту навчально-виховного процесу у ВНЗ, зумовлює необхідність створення нової моделі підготовки фахівців із урахуванням європейських тенденцій і вітчизняного досвіду.

Реалізація такої моделі в умовах вищої школи правомірна, тому що система освіти в Україні є неперервною та ступеневою. Спостерігається інтеграція різних навчальних закладів у педагогічні комплекси: «школа-ВНЗ», «ПТУ-ВНЗ», «коледжі-університети» тощо. Це дає змогу збалансувати спектр та обсяги підготовки педагогічних фахівців щодо попиту та вимог

суспільства. За словами І. М. Богданової, «...тенденція щодо безперервності освіти викликає потребу створення комплексів: дитячий садок – школа – вищий навчальний заклад» [1]. Такої ж думки притримується В. Г. Кремень, який вважає, «... що слід мати більше інтегрованих навчальних закладів, до складу яких входять педагогічний університет та педагогічні навчальні заклади інших рівнів акредитації, які утворюватимуть навчально-наукові комплекси. Взагалі в системі вищої освіти треба рухатись у напрямі створення «освітніх пірамід», на чолі яких були б провідні університети у тій чи іншій сфері, а також інші навчальні заклади I-II рівнів акредитації, що працюють в аналогічному напрямі й зосереджені у тому самому регіоні».

Система підготовки і професійного становлення особистості майбутнього вчителя в умовах комплексу – складне соціально-педагогічне утворення. Вона має багатоаспектну структуру, складається з компонентів, що з'єднанні системними зв'язками. Різні підходи до організації комплексів відображають економічні, соціальні та регіональні особливості, а також специфіку навчально-виховних закладів системи педагогічної освіти, на базі яких відбувається корекція їх функцій і завдань.

Аналіз останніх досліджень. Проблемами, пов'язаними з реалізацією ступеневої освіти, займалися вітчизняні вчені: Н. В. Денисова [2], С. М. Мамрич, Н. А. Фоменко, російські вчені – Т. А. Бродська [1], О. В. Кайгородова [4] та ін. Н. В. Денисова [2] аналізує основні фактори, що спричинили створення навчальних комплексів, та обґрунтовує етапи їхнього розвитку. О. М. Горбань, В. М. Огаренко, О. Г. Тягушева [1] аналізують основні форми співпраці учасників освітніх комплексів, враховуючи при цьому основну мету і принципи наступності та уніфікації освіти. Науковці наголошують на необхідності узгодженості вертикальної структури управління та взаємодії навчальних комплексів.

Окремі проблеми створення та функціонування інтеграційної системи «коледж-університет», які можуть негативно відбитися на результативності роботи комплексу загалом, розглядають В. П. Ковалевський, І. Д. Белоновська, Ж. Г. Піскунова [5].

У своєму дослідженні Н. А. Фоменко акцентує увагу на особливостях підготовки інтегрованих планів та робочих програм, змісті програм спеціальних предметів різних ступенів навчання у навчальних комплексах. Автор доводить, що інтегровані навчальні плани дадуть змогу уникнути дублювання низки предметів, які вивчаються у коледжі та університеті.

Проте, незважаючи на актуальність даної проблематики, сьогодні немає достатньо розробленої і науково обґрунтованої теорії функціонування навчальних комплексів. Тому виникає потреба дослідження педагогічних основ забезпечення наступності викладання професійних дисциплін підготовки бакалаврів на базі молодших спеціалістів. У зв'язку з цим необхідно:

1. Проаналізувати теорію психолого-педагогічної підготовки студентів у комплексі «коледж-університет» у контексті неперервної педагогічної освіти.
2. Розкрити зміст основних факторів, що спричинили створення навчальних комплексів, та обґрунтувати етапи їхнього розвитку.

Метою статті є висвітлення педагогічних основ забезпечення наступності викладання професійних дисциплін підготовки бакалаврів на базі молодших спеціалістів та функціонування навчальних комплексів типу «коледж-університет»: причин виникнення, генезу процесу становлення та розвитку, переваг та організації роботи навчальних комплексів.

Виклад основного матеріалу досліджень. В. К. Майборода констатує той факт, що саме ХХ ст. характеризується поширенням нових неурядових типів освітньо-професійних закладів – навчально-наукових комплексів, які функціонували поряд з педагогічними університетами. Це була перша спроба об'єднання зусиль державних професійно-педагогічних установ, навчальних закладів для здійснення підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів, розробки наукових проблем та консультативної просвітницької діяльності. Такі навчально-наукові комплекси інтегрували роботу методичних об'єднань, комісій, просвітницьких товариств, училищних комітетів, різновидів педагогічних курсів, учительських з'їздів, педагогічних шкіл (прототипів педагогічних технікумів, училищ, пізніше – коледжів). Перші навчально-наукові комплекси педагогічного спрямування заклали основи багаторівневої системи професійної освіти:

- 1 ступінь – фундаментальна загальна університетська освіта;
- 2 ступінь – фахова підготовка педагогічних працівників за профілями.

В Україні процеси створення навчально-наукових комплексів розпочато досить недавно. Найважливішими факторами, що спричинили створення інтегрованих систем, були педагогічні інновації кінця ХХ ст. – ідеї неперервності та ступеневості освіти.

Першим етапом розвитку навчальних комплексів було ініціювання до об'єднання зусиль ВНЗ різних рівнів акредитації з метою уникнення дублювання напрямів спеціальностей, збереження належної матеріально-технічної бази в умовах загального реформування і становлення національної освітньої системи. Другим етапом розвитку навчальних комплексів типу «коледж-університет» є період нормативного забезпечення їхньої діяльності. Так, наприклад, наказом Міністерства освіти України від 25 січня 1994 року було упроваджено «Положення про навчальний та навчально-науково-виробничий комплекс», яке визначило порядок створення комплексів, організацію навчально-виховної роботи та формування змісту освіти у системі ступеневої підготовки, повноваження членів комплексу.

Наприкінці 2003–2004 навчального року в Україні 82% університетів, академій очолювали навчальні, навчально-науково-виробничі комплекси, майже половина закладів I-II рівня акредитації стали структурними підрозділами вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації [3, с.184–192].

Основою ступеневої підготовки фахівців у навчально-науково-виробничих комплексах є підходи неперервності професійної освіти; інтегративності, диференційованості, багаторівневості, багатопрофільності, професійної спрямованості, ступневості, комплексності та соціальної зумовленості.

Виходячи з основних цілей створення комплексів (дотримання принципів наступності освіти, уніфікації стандартів, навчальних планів і програм, активної перепідготовки педагогічних кадрів середньої ланки, розробки навчально-методичної документації), основними формами співробітництва учасників комплексу є:

- розробка спільної документації (угод, наказів, договорів), що забезпечує взаємозв'язок учасників комплексу та організацію його роботи;
- аналіз державних освітніх стандартів середньої та вищої професійної підготовки фахівців у межах комплексу та створення комісій для розробки інтегрованих навчальних планів і програм;
- проведення спільної наукової роботи: залучення співробітників, студентів закладів – членів комплексу – до участі в наукових конференціях, проведення науково-методичних семінарів, навчання в магістратурі, аспірантурі, докторантурі при кафедрах університету;
- створення системи підвищення кваліфікації та стажування викладачів навчальних закладів середньої ланки: співробітництво з працівниками університету у створенні методичних матеріалів, виконання творчих робіт і методичних розробок під керівництвом провідних вчених університетів у період атестації педагогів коледжів, робота у «парах» з викладачами університетів, одержання нових спеціальностей в інституті післядипломної освіти, навчання співробітників закладів – членів комплексу у магістратурі [2];
- спільна навчально-методична робота: спільне видання навчально-методичної літератури;
- спільне проведення проміжного контролю і підсумкової атестації студентів коледжів, їх тестування при переході на навчання до університетів;
- організація екскурсій учнів до університету та інших закладів, участь у спільних культурних і спортивних заходах, олімпіадах, виставках, конкурсах;
- здійснення профорієнтаційної роботи [2, с. 50–53].

Вертикальна структура взаємодії комплексів «коледж-університет» має бути основана на узгодженні навчальних планів підготовки молодших спеціалістів і бакалаврів при продовженні навчання випускників для одержання кваліфікації бакалавра за скороченим терміном навчання.

Розробка та вдосконалення інтегрованих наскрізних навчальних планів і програм передбачає, передусім, детальний аналіз змісту навчання на різних ступенях. Для цього використовують наскрізну стандартизацію освітніх програм, яка ґрунтується на єдиних цілях усієї системи неперервної освіти: навчальні плани мають бути розроблені на основі принципів наступності, неперервності, комплексності та професійної орієнтації; завершеності навчання на кожному рівні професійної підготовки; основним критерієм відбору змісту для інтегрованих освітніх програм з різних освітніх рівнів є врахування ознак за схожими елементами цих програм. Особливістю підготовки інтегрованих планів та робочих програм є поетапне розгортання змісту навчання на основі кваліфікаційних вимог і стандарту освіти, намірів та можливостей студентів, а також інтересів навчального закладу. Зміст програм зі спеціальних предметів першого ступеня навчання має більшу практичну спрямованість та враховує вікові особливості й рівень загальноосвітньої підготовки та розвитку учнів. Інтегровані навчальні плани дають змогу уникнути дублювання низки предметів, які вивчаються в школах, коледжах та університетах. Вони виключають повторення, економлять час, дають можливість глибше вивчити головне – спеціальність.

Проте, незважаючи на достатню організацію діяльності навчальних комплексів, існують певні проблеми, пов'язані з їх функціонуванням: розв'язання суперечностей між цілями коледжів та університетів; нормативне забезпечення діяльності комплексів, правового та економічного партнерства; вибір спільних спеціальностей і напрямів; проектування наскрізних інтегрованих навчальних планів та робочих програм; забезпечення наступності, тобто розробка механізму переходу студентів з одного ступеня навчання на інший; визначення термінів навчання у структурі коледжу та університету; узгодження термінології та поняттєвого апарату дисциплін; визначення оптимальної кількості учасників, оскільки як надто обмежене коло, так і надто велика кількість залучених негативно відбиваються на результативності роботи комплексу загалом [5, с. 32].

У багатьох випадках порушується наступність між ступенями освіти з окремих фахових дисциплін, зміст яких практично повторюється. Між навчальними закладами існують суперечності в організації навчального процесу, зокрема щодо обсягу навчального матеріалу і відмінностей методики його викладання та форм перевірки успішності на різних ступенях навчання. Значні труднощі виникають також під час опрацювання інтегрованих навчальних планів. Це зумовлено тим, що перехід на вищий ступінь за наскрізним планом потребує перенесення на нижчий ступінь навчання значної частини змісту навчання з певних предметів. Відсутність належної уваги до наступності між ступенями навчання призводить до неузгодженості ступенів освіти та відсутності координації у діях зацікавлених установ. Це знижує якість підготовки фахівців, веде до фрагментарності та формалізму знань студентів, до зниження розвитку їх творчих можливостей.

Опрацювання джерельної бази (звітних документів, нормативних актів, наукових доповідей, статистичних даних) дало підстави дійти висновку, що проблема створення гнучкої системи професійної підготовки студентів може бути розв'язана завдяки створенню навчально-наукових комплексів типу «коледж-університет», оскільки в них створені соціальні, організаційні та психолого-педагогічні умови забезпечення цього процесу. Формування творчої особистості – головна мета неперервної освіти. Її розв'язання наближає до стратегічної мети – підготовки спеціаліста, конкурентоспроможного на сучасному ринку праці.

Висновки і перспективи. Інноваційна педагогічна система – це соціально обумовлена цілісність та взаємодія сукупності компонентів, що виникають при вдосконаленні та оновленні традиційної педагогічної системи шляхом упровадження нововведень. Ми схильні вважати особистість, що володіє комплексом професійно значущих для майбутніх вчителів якостей, має високий рівень науково-теоретичної та практичної підготовки до творчої педагогічної діяльності та ефективної взаємодії з учнями у процесі педагогічної співпраці на основі впровадження сучасних технологій для досягнення високих результатів.

У нашому дослідженні процес підготовки в умовах навчально-наукового комплексу розглядається саме як інноваційний, тому що інтеграція різних освітніх установ у складі комплексу передбачає: організацію навчально-виховного процесу як цілісного утворення з погляду єдиних методологічних підходів; неперервний перехід від нижчого до вищого рівнів освіти; уникнення дублювання у процесі навчання за рахунок наступності вивчення педагогічних дисциплін; створення єдиного технологічного ланцюжка освітнього процесу.

Література:

1. Горбань О. М. Управління взаємодією навчальних закладів різного рівня у навчально-науковому комплексі / О. М. Горбань, В. М. Огаренко, О. Г. Тягушева // Наукові записки АНВШУ. – К., 2008. – Том III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа : <http://anvsu.org.ua/index.files/Articles/Gorban01.htm>.
2. Денисова Н. В. Тенденції розвитку комплексу «коледж-університет» в системі неперервної педагогічної освіти / Н. В. Денисова // Науковий журнал «Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту». – Харків, 2008. – № 2. – С. 50–53.
3. Побірченко Н. С. Безперервна педагогічна освіта в історичному вимірі / Н. С. Побірченко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / ред. кол. : Побірченко Н. С. (гол. ред.) та інші. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2010. – Випуск 32. – С. 184–192.
4. Кайгородова О. В. Развитие процесов интеграции образовательных учреждений в системе педагогического образования : дис... канд. пед. наук : 13.00.08 / Рос. гос. ун-т им. Иммануила Канта. – Калининград, 2009. – 201 с.
5. Ковалевский В. П. Проблемы интеграции систем «коледж-вуз» / В. П. Ковалевский, И. Д. Белоновская, Ж. Г. Пискунова // Тезисы Всероссийской научно-практической конференции

«Актуальные проблемы интеграции средней и высшей региональной системы непрерывного образования». – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2001. – С. 143–144.

6. Людський розвиток в Україні: 2004 (колектив авторів) / Щорічна науково-аналітична доповідь / за ред. Е. М. Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2004. – 172 с.

7. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М. : Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. – 308 с.

8. Педагогика: учебное пособие [для студентов педагогических учебных заведений] / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. – М. : Школа-Пресс, 1998. – 345 с.

У статті висвітлені психолого-педагогічні основи професійної компетентності студентів, розглядаються різноманітні наукові підходи до проблеми професійної компетентності та забезпечення наступності її формування в умовах навчально-наукового комплексу «коледж-університет», проаналізовано теорію професійної підготовки студентів у таких комплексах в контексті неперервної педагогічної освіти показано актуальність вивчення даного феномену.

Ключові слова: наступність освіти; професійна підготовка; професійна компетентність; студенти; ступенева освіта; неперервна підготовка фахівців; навчальні комплекси.

Савельев Н. Г. Формирование профессиональной компетентности студентов при изучении преемственности в условиях учебно-научного комплекса «колледж-университет».

Автор в статье рассматривает психолого-педагогические основы профессиональной компетентности студентов, освещаются различные научные подходы к проблеме профессиональной компетентности и обеспечение преемственности её формирования в условиях учебно-научного комплекса «колледж-университет», анализируется теория профессиональной подготовки студентов в таких комплексах в контексте непрерывного педагогического образования, показана актуальность изучения данного феномена.

Ключевые слова: преемственность образования; профессиональная подготовка; профессиональная компетентность; студенты; ступенчатое образование; непрерывная подготовка специалистов; учебные комплексы.

Saveliev M. G. Formation of professional competence of students during the succession in the conditions educational and research facilities «college-university».

The article by Saveliev Mykola Grygorovych enlightens the psychological and pedagogical fundamentals of students' professional competence. The various scientific approaches to the problem of the professional competence and the implementation of the succession of its formation under the circumstances of the education and research complex «College-University» are regarded. The author analyses the theory of the professional training of students in such complexes in the context of the continuous pedagogical education, he places an emphasis on the urgency of the research of this phenomenon.

Keywords: continuity of education; training; professional competence; students; multistage education; continuous training of specialists; educational complexes.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Р. М. Горбатюк